

En gemensam historia – en gemensam framtid

Hur kan "storytelling" bli en del av Örebroregionens utvecklingsarbete?

En idéskiss skriven i juni 2009 av Nina Hjelmgren,
beställd av Karin Wettermark Jonsson, Regionförbundet Örebro.

Innehåll

Bakgrund	3
Uppdrag	3
Genomförande	4
Sammanfattning	6
Nu	10
Regionen – Örebro län	12
Då	17
Tungt arv	21
Till Hällefors	24
Reflektion	27
Kommunikation	29
Nya samarbetsformer	31
Förslag	35
Arbetsgrupp	35
Plattform på webben	36
Bok	37
Olika berättelser	38
EU-projekt	39
Media medverkar	40
Övrigt	40

Örebro, juni 2009

©CISCO VISION, inga förändringar får göras i text, Regionförbundet Örebro har fri användning

Bakgrund

I det pågående framtidsarbetet med att formulera en regional utvecklingsstrategi för Örebroregionen har många diskussioner handlat om att det saknas en regional stolthet och självkänsla i Örebroregionen. I de utmaningar som lyfts fram som viktiga för den framtida utvecklingen finns behovet av att arbeta aktivt med den regionala identiteten. Enligt forskning och andra regioners erfarenheter kring framgång på regional nivå är samarbete, gemensamma mål, god självbild och inte minst stark gemensam framtidstro avgörande faktorer för att nå resultat. Därför kan vår gemensamma historia bli en kraft för regionens positiva utveckling. Det behövs "storytelling" - en berättelse – att ta spjörn från på väg mot framtiden. En gemensam berättelse är också viktig för regionens varumärke och profilering.

Uppdrag

1. Utredda förutsättningar för att skapa ett konkret projekt kring berättelsen om Örebroregionen.
2. Ge förslag på hur storytelling-projekt för Örebroregionen konkret skulle kunna se ut. Förslag till projektbeskrivning och möjliga finansieringsvägar.

Det är viktigt att berättelseprojektet tar tillvara det som har gjorts tidigare, till det som pågår eller planeras och som knyter an till regional identitet, kulturarv och

varumärkesarbete. Det finns många aktörer i regionen som kan bli resurser i ett gemensamt berättelseprojekt.

Den här idéskissen är en del av det pågående arbetet kring regional utvecklingsstrategi och ska knyta an till Örebroregionens visionsprocess.

Genomförande

Idéskissen *En gemensam historia – en gemensam framtid* har genomförts av mig, Nina Hjelmgren, Cisco Vision, tidigare redaktions- och tf kanalchef vid Sveriges Radio i Örebro. Arbetet med insamling av material såsom böcker, rapporter och broschyrer, otaliga webbsidor, genomläsning och samtal med olika personer samt sammanställning av den inledande rapporten har ägt rum under fem veckor i maj-juni 2009. I en ambition att locka läsaren till personliga reflektioner, har jag tagit mig friheten att även göra deskriptiva utflykter i jagform.

I det här sammanhanget har jag bokat tid och fört samtal med Yvonne Bergman, Arkivcentrum, Sören Klingnéus, Örebro universitet, Maria Uddén, Länsmuseum, Peter Alsbjer, Regionförbundet, Toni Eriksson, Regionförbundet, Jonas Jansson, Länsstyrelsen, Maria Dahlqvist, Hällefors turistbyrå, Pekka Mellergård, Örebro Missionskyrka och Ann-Kristine Olsson, Askersunds turistbyrå. Dessutom bjöds representanterna för länets turistdestinationer in till möte på Regionförbundet den 2 juni; fyra av fem anmälde sig, två kom; Ewa Thunberg, Karlskoga och Håkan Ceder, Nora. Ett nytt möte var planerat 17 juni men ställdes in pga avbokningar.

Många fler personer har under veckorna som jag arbetat med idéskissen mer eller mindre frivilligt diskuterat frågorna eftersom jag har pratat om dem oavbrutet och med många som jag har mött under den här tiden. Till nämnda och onämnda; varmt tack för alla tankar!

Detta har jag bland annat läst när det gäller tryckt material i arbetet med idéskissen:

1. Berättelsen går vidare! Ett diskussionsunderlag inför planeringen av nya basutställningar vid Länsmuseum i Örebro, skriven av Lars Skoghäll 2009
2. Brukat och Byggt i Örebro län, utgiven av Länsstyrelsen i Örebro län 2002
3. Örebro Län, Ett län med många landskap, utgiven av Länsstyrelsen i Örebro län 2002
4. Stockholm – Mälardalsregionen, utgiven av Mälardalsrådet 2008
5. 1856! – 150 år i kulturarvets tjänst, utgiven av Örebro läns museum 2006
6. Framsteget, utgiven av Västra Götalandsregionen 2009-06-13
7. Länsbuketten, medlemsblad för Örebro Läns Hembygdsförening Nr 2 2009-06-13
8. Tallyho, tallyho, Litterära fragment från Örebro län utgiven av Örebro Läns Landsting, osäker på året, 1991?
9. Broschyrer från turistbyråerna runt om i länet
10. Vår väg mot framtiden, Örebroregionens strategi 2010-2025 (RUS), remissutgåva från Regionförbundet Örebro maj 2009
11. Underlag och förslag till Kulturstrategi i Örebroregionen, rapport från Regionförbundet Örebro 2009
12. Nyansriket: Ett Sverige i miniatyr av Jan-Peter Lahall och Clas Thor, utgiven av Gullers Förlag 1994
13. Lilla Njutboken Örebro, utgiven av Nya Intryck 2006

Dessutom har jag gått in på otaliga hemsidor för att leta efter information, som t ex
Regionförbundet Örebro
Länsstyrelsen i Örebro län
Askersund kommun
Degerfors kommun
Hallsberg kommun
Hällefors kommun
Karlskoga kommun
Kumla kommun
Laxå kommun
Lekeberg kommun
Lindesberg kommun
Ljusnarsberg kommun

Nora kommun
Örebro kommun
Bergslagen.se
Tiveden.se
Orebro.se/turism
Tysslingen.com/turistservice
SCB, Statistiska Centralbyrån
Nerikes Allehanda
Sveriges Radio
Eniro
Marknadsdagar.se
etc

Sammanfattning

Örebroregionen har samma problem som Sverige ute i världen; relativt okänt utanför gränserna. Så är det, trots att här finns hur mycket som helst att erbjuda.

Många passerar, så har det alltid varit, och människor i Örebroregionen är sedan urminnes tider vana vid att vara goda värdar vid marknader, mässor och konferenser osv.

En gång i tiden fanns säkert en stark självkänsla i regionen. Då, när det moderna Sverige byggdes och mycket av grunden fanns att hämta i gruvorna i Bergslagen, när den värdefulla lasten skickades till andra delar av landet via vattenvägar och så småningom på järnväg i regionen. De bördiga markerna i söder fyllde på välmåendet.

Örebroregionen hade sedan länge en självklar plats i Sverige, även konstitutionellt. Redan på 1600-talet hölls riksdagar på Örebro slott. Och 1810 utsågs Jean Baptiste Bernadotte till tronföljare vid en riksdag i Örebro.

Men vi har fastnat i självbilden från förr, en bild många inte känner igen sig i. Den är begränsande och beskriver inte den mångfald, den mosaik som utgör Örebro-regionen idag. Problemet är inte att regionen saknar identitet, utan saknar en uppdaterad berättelse som är gemensam för människor som lever här idag. Vi har fastnat i bilden av bergsmän i norr och bönder i söder och i en regional historiebeteckning som till stora delar bygger på hembygdsföreningarnas arbete.

Dessutom är det patriarkala strukturer som dominerar historiebeteckningen. På vilket sätt har det påverkat bilden av regionen och hur begränsar det självbilden?

Det finns ett utbrett och uppdämt behov av att uppdatera bilden av Örebroregionen. Om fler får större kunskap om allt som finns runtomkring oss, blir fler regionala ambassadörer, inte minst bland de unga när strålkastarna även riktas mot dem i den mosaik som berikar Örebroregionen.

Historiskt har det alltid skett in- och utflyttning från regionen. Dels mellan olika platser i Sverige, dels från andra länder. Tyskar, finländare, jugoslaver, österrikare, kurder, syrianer, somalier och holländare m fl har av olika skäl flyttat till regionen. När Sverige hade arbetskraftinvandring på 1960-talet, tog man tillvara invandrares yrkeserfarenheter. Hur gick det till och vad innebar det för tillväxten och självbilden av Örebro-regionen?

Självförtroendet var högt på 1950- och 60-talen. Valfärden utvecklades. Bostadshus med utedass och fotogenkaminer revs och ersattes med lägenheter som hade både vattenklosett och centralvärme. Några av Sveriges då modernaste bostadsområden byggdes i regionen, bl a Stjärnhusen i Örebro och hyreshusen runt Minnenas Park i Hällefors.

Tiderna förändrades. Sverige övergick från att vara ett industrisamhälle till ett kommunikationssamhälle. Järnhanteringsens tid i sin omfattning var förbi. Bruksorter tappade inkomstkällan. Sko- och cykelindustrin i Kumla och Örebro lades ned. Örebro-kex har blivit anonyma Marie-kex. Bofors skulle aldrig uppnå sin glans dagar igen inom vapenindustrin. Det blev 1970-tal. Staten utlokaliserade arbetstillfällena från Stockholm, bl a SCB flyttade till Örebro.

Kunskap är avgörande för utveckling. Utbildningsnivån är lägre i Örebroregionen jämfört med genomsnittet i Sverige. Symboliskt var det viktigt att etablera högskolan i Örebro 1977, som 1999 fick universitetsstatus. Regionsjukhuset i Örebro blev 2001 så kallat universitetssjukhus även om ingen läkarutbildning (ännu) finns i Örebro, man har fått avslag på ansökan två gånger.

Övergången till kommunikationssamhället har gått relativt snabbt. Bredband drogs över Sverige, Örebroregionen hade i början av 2000-talet den största tillgängligheten i landet. Mängder av småföretagare utnyttjar tillfället. Man är inte lika bunden till en arbetsplats längre. Det går att kombinera arbete med boende i glesbygd. Det går att producera på mindre orter och sälja globalt. Fler och fler använder webben för information och marknadsföring, ja, för kommunikation överhuvudtaget. Det är här man också läser tidningen, lyssnar på radio, tittar på TV och film, lyssnar på musik, umgås, bildar nätverk, skickar meddelande till varandra och får veta vad som händer. Via e-post, Facebook, Youtube, Skype, Google etc.

Mötesplatserna är fortfarande marknader, mässor, konferenser osv. Men en mötesplats som hela tiden ökar i betydelse är den på webben. Här ligger Örebroregionen efter. Man har inte följt med in i kommunikationssamhället. Det måste man göra för att fortsätta ta sitt värdskap på allvar. Informationen om Örebroregionen på webben är utspridd och spretar åt alla håll och kanter. Näringsliv,

idrottsföreningar, intresseorganisationer, frikyrkor, kulturplatser, kommuner, länsstyrelsen och regionförbundet etc har alla någon form av information som är mer eller mindre lockande att ta del av. Delvis är den mycket intressant. Ibland har man användaren i fokus, ibland inte. Ingen sammanhängande bild finns. Vart ska besökare vända sig? Det är via nätet fler och fler människor kommunicerar med varandra och hämtar sin information.

Om man inte känner igen sig i historiebegrivningen eller upplever att man saknas i den, kan både avstånd och vilshenhet uppstå. Historiebegrivningen av Örebro-regionen måste kompletteras med både nutid och framtid och omfatta människorna som bor här. Det är nödvändigt att uppdatera bilden av regionen för att fortsätta in i kommunikationssamhället. Där lever många både lokalt och globalt till vardags. I den världen har Örebroregionen hur mycket som helst att erbjuda. Och att lära. Det är genom att spegla sig genom andras ögon som man växer.

En uppdaterad berättelse om regionen som verkligen beskriver den mångfald som finns här inom näringsliv, kultur, natur etc innebär fler ambassadörer för regionen. Med den ökade kunskapen kommer självkänslan och stoltheten. Man vill visa upp platser där man lever för andra. Man vill dela upplevelser med varandra. Både som turister och besökare. Även ett näringslivsbesök kräver en gemensam upplevelse utanför mötesrum och fikapauser för att vara lyckat. Det ingår i det goda värdskapet.

Delar av samhället som inte är vana vid att samarbeta, bör gemensamt arbeta fram en uppdaterad bild av regionen. Näringslivet behöver underhållning som behöver kulturen som behöver turismen som behöver besökare som behöver boende som behöver arbetstillfällen som behöver utbildning...

- 1.** En gemensam plattform på webben för Örebroregionen måste prioriteras. Den måste vara användarvänlig, alltså med besökaren i fokus. Det är ett svårt arbete och kräver person(er) med bred erfarenhet.

- 2.** Det allra bästa sättet är fortfarande att berätta en historia i bokform. En uppdaterad berättelse om Örebro-regionen där man landar i dåtid – nutid – framtid vore värdefullt dels för dem som bor här och också en gåva för besökare att ta med sig hem.

- 3.** Man växer av att spegla sig i andras ögon. Det vore spännande att se vad som händer om olika platser i Europa arbetade med ett gemensamt projekt att se på varandras regioner.

Nu

“Va?! Bor du kvar i Örebro?” Den frågan har jag fått många gånger sedan jag slutade på Sveriges Radio Örebro 2007. Det förväntades att jag skulle flytta härifrån i samma stund, både bland dem som bor här och bland dem som bor på andra håll. De som inte bor här trodde att jag skulle flytta eftersom de antog att det inte är särskilt kul att bo här. Och de som bor här verkar vara vana vid att folk flyttar vidare.

Nej, det är sant, folk skrattar inte lika mycket här som på andra håll jag har bott. Örebroregionen är inte världsberömd för att vara glättig och lustfylld. Men det håller på att ändras. Det offentliga rummet öppnas upp alltmer; för 15 - 20 år sedan var det

t ex inte många som satt på en uteservering en varm sommarkväll och drack en kall öl. Gestaltning i samband med måltider var det inte många som pratade om och ingen hade en tanke på att lägga konst på en avfallstipp.

Men det puttrar och sjuder i regionen. Lite trevande byter man kostym. Från den utslitna från det nedstämda 1980-talet till något bekvämare. Nej, ingenting riktigt tjusigt, för man vill ju inte dra uppmärksamheten till sig alltför mycket. Detta trots att man har en av de finaste platserna på jorden att visa upp. Ingen smog, luften är relativt ren, vattnet i sjöarna och vattendragen likaså, det går att fiska gädda lite varstans och Hjälmarens gös är miljöcertifierad. Naturen är rentav unik med ekoparker i Kilsbergen och vid Vättern. Det är inte särskilt trångt någonstans, inte ens i Örebro i rusningstrafik, man kan till och med hitta enskildhet i närheten av bebyggelse. Människor är över lag rätt hyggliga och det är jämförbart tryggt att vara här. Konflikter är oftast inom familjer och mellan grannar, annars har det varit fred här sen Jean Baptiste Bernadotte blev kung Karl XIV Johan.

Människor som bor i Örebroregionen tar nog tillvaron här för givet och förstår inte riktigt vilka skatter de har runtomkring. Hur är kunskapen om regionen? Kan man tipsa om utflyktsmål, sevärdheter och bra matställen?

Det är lättare att uppskatta det man känner till det. Men då måste man känna till vad som finns. I möten mellan människor vill vi dela med oss av vår kunskap, berätta om personer och platser vi varit på eller mött. Ta med varandra till platser där vi haft olika upplevelser. En samlad bild av vad som finns i Örebroregionen idag saknas. Det hade varit lättare för fler att uppskatta Örebroregionen om de hade haft en samlad bild av allt som finns här.

Regionen – Örebro län

Örebro län. Befolkningsmässigt i mitten av Sverige, The Heart of Sweden. Man lär nå 70 procent av Sveriges befolkning på en 200 km radie från residensstaden Örebro. Huvudlederna mellan Skandinavians största städer passerar länet; personbilar, bussar och tunga fordon strömmar förbi på E 18 och E 20. Stambanan passerar likaså med Hallsberg som klassisk knutpunkt. Den första järnvägen i Sverige gick mellan Ervalla – Nora och Ervalla – Örebro¹.

Örebroregionen är en mosaik av identiteter i tolv kommuner:

Askersund, Degerfors, Hallsberg, Hällefors, Karlskoga, Kumla, Laxå, Lekeberg, Lindsberg, Ljusnarsberg, Nora och Örebro.

Örebroregionens identitet finns även i sex landskap:

Västmanland med kommunerna Hällefors, Lindsberg, Ljusnarsberg och Nora
Närke med kommunerna Askersund, Hallsberg, Kumla, Laxå, Lekeberg och Örebro
Värmland med kommunerna Degerfors och Karlskoga
Västergötland, Östergötland och Dalarna

Landskapen bildades redan på vikingatiden och har idag ett symboliskt värde, kanske det starkaste värdet för många när det gäller känsla av tillhörighet om man jämför med både stad, län och land. 1634 ersatte länen landskapen som administrativa enheter. ”Ända sedan medeltiden har vi haft en administrativ uppdelning av landet i slottslän. Indelningen i län har förändrats ett otal gånger, men i huvudsak fick de fasta och bestående drag i och med 1634 års regeringsform, grunden för vår länsindelning. Länen har dock under senare tid också varit utsatta för förändringar som grundats på antagna funktionella samband och på politiska viljetryttringar.”²

¹ 1856! 150 år i kulturarvets tjänst, sid 10

² Stockholm – Mälarenregionen, sid 24

– Landskapen kan vi inte komma ifrån, konstaterar Sören Klingnéus, lektor i historia vid Örebro universitet som ägnat sig mycket åt regional historia.

Några på väg stannar. Och några blir kvar i Örebroregionen. Andra fortsätter vidare och flyttar härifrån. Jämfört med grannlänen, stannar många i Örebro län. Med alla in- och utflyttningar, blev det så kallade flyttningsnettot enligt SCB³ 2008 för Örebro län +1 496 personer.

Det är betydligt fler än grannlänen med relativt lika invånarantal:

Värmland +265

Västmanland +815

Dalarna +625

Östergötland + 2080 men med betydligt högre invånarantal i länet (423 169 jämfört med 277 732 i Örebro län).

Örebro län byter ut sin befolkning kontinuerligt. Enligt SCB bytte Kumla flest invånare 2008, procentuellt räknat. Av Kumlas 20 157 invånare, var det 1 337 personer som flyttade *till* Kumla, de flesta från andra håll i länet, 1 051 flyttade *från* Kumla, även här de flesta inom länet. Förutom Kumla, blev kommuninvånarna fler i Askersund, Hallsberg, Lindesberg och Örebro. I de övriga kommunerna flyttade fler ut; Degerfors, Hällefors, Karlskoga, Laxå, Lekeberg, Ljusnarsberg och Nora. Totalt sett sker både inflyttning och utflyttning mest mellan de olika kommunerna i Örebro län och övriga Sverige.

Sedan urminnes tider är Örebro län en mötesplats. Köpmän – krämare – har kommit från alla håll och kanter för att sälja sina produkter på marknaderna. Det är nog ingen slump att Sveriges första köpcentra enligt amerikansk förebild med många olika affärer på olika våningsplan byggdes i Örebro, Krämaren invigdes 1963⁴ .

³ www.scb.se

⁴ www.kramaren.se/omkramaren

Den äldsta marknaden i länet är Hindersmässan i Örebro i januari som hölls för första gången redan på 1300-talet⁵. Då kom bergmännen från Bergslagen för att sälja sitt järn. Vid årets Hindersmessa i januari (2009) höll *Berghandteringens vänner* sitt 145:e årsmöte med Ryssland som tema. Ekonomijournalisten Henric Borgström var moderator och Örebrobaserade Atlas Copco berättade om sin verksamhet i bl a Ryssland.

Den mest besökta marknaden i länet är Kopparbergs marknad⁶ i september med ca 125 000 besökare på två dagar. Höstmarknaden i Kopparberg har anor sedan 1700-talet. Det är så populärt bland de skollarna att vara med på marknaden i Kopparberg att inte alla som ansöker om försäljningsplats får plats. ”Strumpor, tombolas, mirakeltillbehör, langos, tivoli, Gammelmarken (lokal producerade produkter), live band och borttappade barn – här finns något för gammal som ung”, enligt hemsidan. Större marknader äger även rum i Askersund, Karlskoga, Lindsberg, Nora och Fjugesta (Sanna). Enligt Marknadsdagar.se är marknader typiskt för den här delen av Sverige; förutom i Örebro län finns de flesta marknaderna i Dalarna, Gävleborg, Uppsala län och Västmanland.

Örebro län är lättillgängligt – de geografiska avstånden är inte särskilt stora. Med bil eller motorcykel tar det drygt 2 timmar att köra från norr till söder⁷. Från Kopparberg till Askersund är det t ex ca 130 km. Från Karlskoga till Frövi är det ca 77 km. När holländarna som flyttat till Hällefors får besök från sitt hemland, tar det mindre än fem timmar för dem att köra av från färjan i Göteborg till Hällefors. Det tar något längre tid för polackerna som kommer med färja från Ystad för att fiska gädda här i länet; 6-7 timmar. Inte mer. Många i länet har finskt påbrå – andra vill åka Finlandsfärja i alla

⁵ www.hindersmassan.com

⁶ www.marknader.com

⁷ www.eniro.se

fall – det tar drygt 2 timmar från Frihamnen i Stockholm till Örebro, en sträcka på drygt 200 km. Arlanda är endast ett par timmar härifrån, dessutom går tåget dit. Man når Teheran, Kirkuk, Istanbul och New York på en dag. London, Paris och Berlin är närmre. Det går reguljärflyg till Köpenhamn från Örebro flygplats (mellanlandning i Linköping) och till Sturup, Malmö (juni 2009)⁸.

Peter Flack har i alla år utnyttjat tillgängligheten. Han har lyckats med konststycket att år efter år locka publiken till Örebro. Istället för att teaterbussarna går till Stockholm och Göteborg, styr de till Örebro. Conventum kallar sig Sveriges mötesplats. ”Vi håller mötetraditionen vid liv genom att erbjuda en arena för alla typer av möten”, skriver Conventum på sin hemsida och arrangerar konserter, kongresser & konferenser och mässor⁹. Vårdshus, herrgårdar och span runtom i länet lockar också med upplevelser i form av god mat och avkoppling etc.

Människor med specialintressen möts i regionen. Inte minst ornitologer vid Kvismaren och Tysslingen. Den 24 mars i år (2009) var det 4 184 sångsvanar vid Tysslingen som lockade mängder av åskådare.¹⁰ Fotografen Jan-Peter Lahall har också varit där, en upplevelse han beskriver som ”något av en naturens storslagna opera med Kilsbergen som kuliss i bakgrunden”.¹¹

Varje vår och höst rastar tusentals tranor och gäss vid Kvismaren. ”Före sänkningen av Hjälmarens vattennivå var de områden som idag täcks av vass i Östra och Västra Kvismaren sjö. Mellan åren 1877 och 1887 sänktes Hjälmarens och Kvismarens för att frigöra odlingsbar mark. Kvismaren sänktes med ca 1,5 meter och torrlades till

⁸ www.orb-airport.se

⁹ www.conventum.se

¹⁰ www.tysslingen.com/svanrakning/svan09/sv/index.asp

¹¹ NYANS RIKET ETT SVERIGE I MINIATYR, sid 6

största delen... Restaureringen av de igenvuxna sjöbottnarna tog fart i mitten av 1970-talet...¹²

Hela regionen har ett rikt utbud av kultur- och naturupplevelser på ett relativt nära avstånd. Idrotten engagerar fler på fritiden än någonting annat och sätter också sin prägel på samhället runtom i länet. Det är fotbollen i Degerfors och Örebro, handbollen i Lindesberg och speedway i Kumla. Och så mycket mer.

Det är enkelt att vara besökare i Örebroregionen om man bara vet vart man ska och känner till var man ska leta efter information. Annars blir det krångligare. Människor med specialintressen kommunicerar via hemsidor och sms. Man vill t ex veta *när* i mars de flesta svanarna anländer till Tysslingen; den 8 mars var det 15, den 9 mars 500, 10 mars 772 etc.¹³ Information är i många fall en färskvara. Hur slår regionen mynt av alla olika specialintressen som finns? Hur hanterar man information som är färskvara? Samma dag som sommargylling hördes i Oset gick telefonerna varma. – Regionen kan odla breda sammanhang av smala intressen, tillsammans blir det ett gemensamt uttryck, som Peter Alsbjer på Regionförbundet uttryckte det är vi träffades.

Marknader. Utställningar. Idrott. Konserter. Teater. Musik. Det sprudlar överallt i regionen, inte minst under sommarhalvåret. Är det bilden som visas upp av Örebroregionen? Varför uppfattas i så fall regionen som aningen tråkig och till och med gnällig, som att det är lågt i tak och moraliserande här?

Det faller hela tiden tillbaka på vilken bild av regionen vi visar upp. Vems bild är det? Och vem är det som skriver historien? Vem skriver dagens historia? Vilka är tolkningsföreträdarna, proffstyckarna, de som fyller det offentliga rummet med sina

¹² www.kvismaren.org/sv/node/3

¹³ www.tysslingen.com/svanrakning/svan09/sv/index.asp

tankar och åsikter? Vilka representerar de? Idrottsrörelsen, politiska partier, intresseorganisationer eller församlingen? Representerar de sina egna intressen eller alla som bor här?

Låt oss göra en lokalhistorisk tillbakablick.

Då

”Den 1 oktober 1856 samlades tio herrar i Karolinska läroverkets högtidssal, i Örebro, för att bilda en förening. De var präster, lärare och godsägare... Prosten i Örebro, stadens starke man på den tiden, Gustaf Wilhelm Gumaelius, åtog sig att bli den första föreningens ordförande”¹⁴.

Föreningen för Nerikes folkspråk och folkminnen bildades, den första av sitt slag i Sverige. Den lade grunden till hembygdsrörelsen och sedermera läns museet. Dess uppgifter gällde folkspråket, folklivet, folksånger, fornlämningar, fornsaker och gamla handlingar¹⁵.

Gustaf Wilhelms bror Otto Joel Gumaelius var rektor för Karolinska läroverket och grundare av Nerikes Allehanda.

Redan på mitten av 1800-talet funderade man över regional identitet. Landskap har som sagt funnits sedan tiden före vikingatiden och har alltid haft större identitet än länen. Att Örebro län innehöll delar av flera landskap verkar dock inte ha vållat några

¹⁴ 1856! 150 år i kulturarvets tjänst, sid 6

¹⁵ 1856! 150 år i kulturarvets tjänst, sid 14

större problem för Närke-föreningen. I årsberättelsen för 1862-63 meddelar den att "föreningens verksamhetsfält icke är inskränkt till endast det egentliga Närke, utan omfattar hela Örebro län"¹⁶. Lade man ned lika mycket energi på de olika delarna i länet, eller fanns redan då en upplevelse av att Örebro dominerade alltför mycket?

Föreningen bytte 1878 namn till Närkes Fornminnesförening, till ordförande valdes landshövdingen i Örebro län. Intresset för kulturminnesvård var stort i Sverige. Efter enträget arbete öppnades Örebro läns museum i ett av Örebro slotts torn 1887.

Föreningen bytte namn ett par gånger till och kom att heta Föreningen Örebro läns museum. En av de första uppgifterna var att rädda Siggebohyttan, en bergsmangård mellan Nora och Lindesberg som gått i arv i tio generationer. Den blev den första hembygdsgården i länet.

Örebro läns hembygdsförbund bildades 1930, med landshövdingen som ordförande. Nu fanns hembygdsföreningar, hembygdsförbund och länsmuseum. Alla drivna av äldre män med status i form av utbildning, titel och/eller egendom och förmögenhet.

Vad var det då man samlade och visade upp? Vad var det man tyckte var viktigt att spara till eftervärlden? Bergsmangårdar men inte bondgårdar. Och fornminnen. Hur valde man och vem bestämde? Skulle man arbeta efter metoder eller tyckande? Konflikten på den tiden stod mellan museichefen Bertil Waldén och redaktören J.L Saxon. "I denna sin egen tidning kunde Saxon föra fram sina kompromisslösa åsikter i de ämnen han engagerade sig i. Sålunda var han en svuren fiende till alkohol, tobak och kött. Han älskade sin hembygd och var stolt över att han för svenska folket blev känd om etternärkingen framför alla andra"¹⁷.

¹⁶ 1856! 150 år i kulturarvets tjänst, sid 15

¹⁷ 1856! 150 år i kulturarvets tjänst, sid 50

Bertil Walldén ville bygga ett nytt länsmuseum, nära slottet. Han avled strax innan invigningen 1963 med en utställning av prins Eugen som var hertig av Närke. Två år senare invigdes Wadköping, huvudgatan där bär namn efter Bertil Walldén.

Genom tiderna har en ständig diskussion förts mellan lekmän och den akademiska världen när det gäller metoder för urval. Vems historia är det man berättar? Hur väljer man? Räcker det med att man själv tror att man vet vad som är viktigt eller behövs en akademisk urvalsmetod?

Känslan för hembygden är universell. Hur många dikter, sånger, romaner och filmer bottenar inte i kärleken till trakterna där hemma, naturen och människorna? Det man känner igen, tycker man om och återvänder gärna till.

- Det måste vara någon måtta, stoltheten över hembygden får inte gå till överdrift. Visst är det viktigt var man känner att man hör hemma. Men hur människor lever är inte samma sak som organisatoriska gränser, säger Sören Klingnéus, lektor vid Örebro universitet och understryker att historiemedvetandet bygger på sambandet igår – idag – imorgon.

Idag står även Läns museet inför dilemmat att man är begränsad i utbudet. Dels är lokalerna trånga, dels saknas delar av regionens historia. "Det bör framhållas att Läns museets totala yta disponibel för utställningar, program och andra funktioner är mycket begränsad. Idag används 558 kvm för tillfälliga utställningar, 405 kvm för konst och endast 760 för permanenta kulturhistoriska utställningar. Värmlands museum har som jämförelse närmare 2000 kvm till basutställningar och Östergötlands museum ca 1700 kvm... Den största bristen idag är att flera ämnen och perioder saknas helt i utställningen som är nödvändiga för förståelsen av länets historiska utveckling och särart. Den s k Nya tiden från 1500-talet t o m 1900-talet är med undantag för agrarhistoria inte alls belyst i utställningarna. Förutom profan medeltid även senare tiders historia 1500-1900 i flera avseenden, t ex sociala, politiska och

ekonomiska förhållanden, näringsliv, kommunikationer, stadshistoria, stilhistoria/design/hantverk, arkitektur, hantverk, brott och straff, vård- och omsorg. Dessutom finns ingen översiktlig introduktion om länets historia och de människor som verkat här”.¹⁸

I skriften *Berättelsen går vidare! Ett diskussionsunderlag inför planeringen av nya basutställningar vid Läns museet i Örebro*, föreslår Lars Skoghäll bl a att ”Läns museets nuvarande basutställningar bör utbyggas till att omfatta hela länets historia. De ska ge en bra och enkel översikt som ”aptitretare” och utgångspunkt innan man väljer vägar i huset... Profiler i länet och museets samlingar bör särskilt framhållas och förtydligas. Det gäller bl a Bergslagen, Eketorpsskatten och vikingatiden, medeltidens Örebro med bromsgården, Karl Axel Pehrson, textil- och klädhistoria, folketro mm. Dessutom bör kompletteras med epoker och perioder som saknas helt idag, dvs nya tiden, stadshistoria, sociala frågor, stilhistoria mm”.¹⁹

Intresset är stort för det lokalthistoriska. I elva år har Arkivcentrum Örebro län i samarbete med Lokalthistoriska Sällskapet i Örebro län och Folkuniversitetet givit kursen ”Lokalthistoria i Örebro län”. Den har alltid varit fullbokad och det är framför allt äldre personer som går kursen som ges på kvällstid. Även här fokuserar man framför allt på dåtid och valda delar av regionens historia eftersom alla delar inte finns dokumenterade. Ett försök gjordes för 25 år sedan att skriva Örebros historia i det s k ”Örebro-projektet”, men det blev aldrig av.

Den historia som är samlad i regionen handlar framför allt om föremål, inte om tankar och erfarenheter. Inte om regionen som korsväg, influenserna utifrån som det följde med sig och det mångkulturella samhället idag. Kvinnor, barn och ungdomar verkar

¹⁸ Berättelsen går vidare! Sid 13

¹⁹ Berättelsen går vidare! Sid 15

inte ha funnits i någon större utsträckning överhuvudtaget, varken i Bergslagen eller på slätten i söder. Deras historia är i alla fall bristfällig.

Människor har alltid passerat och några har stannat kvar. Den tyska inflyttningen under medeltiden förknippas med både handel och sjöfart och berghantering och järnframställning. Finsk invandring skedde sedan till de skogrika delarna för att utnyttja möjligheterna till nyodling genom svedjebruk. Vallonerna var flest runt bruken i Uppland men några flyttade hit. I modern tid flyttade centraleuropéer som från Österrike och forna Jugoslavien till regionen i jakten på arbete. Idag kommer de flesta från andra länder p g a flyktingskäl, många med utbildningar och erfarenheter som inte tas tillvara fullt ut för att berika både dem och regionen.

Tungt arv

Örebroregionens historia är svår att leva upp till. I Bergslagen i norr och på Närkeslätten i söder fanns inte endast grunden till utvecklingen i regionen utan i hela landet. Det är en historia om hårt arbete, utveckling och välmående.

Örebroregionen är närmast oslagbar med sin bergshantering i norr, välmående bönder på bördiga slätter i söder och förträffliga kommunikationsvägar i form av vattendrag och vägar. "Vattenvägarna har ... en gång utgjort grunden för

landskapets kolonisering och äldre kontaktnät”.²⁰ ”Närkesslätten är speciell genom sin kalkberggrund som gett upphov till bördiga jordar”²¹.

Mycket av Sveriges utveckling startade här, här i Örebroregionen: Det började redan på medeltiden: ”Bergsbruket i länet har medeltida anor... Det skedde en kraftig intensifiering under 1600-talet då brukshanteringen blev den stora exportindustrin och finansierade den svenska stormakten”.²² Och fortsatte under modern tid: ”Bergslagen industrialiserades tidigare än andra delar av Sverige. Det ömsesidiga beroendet mellan produktion och människor i brukssamhällena skapade förutsättningar för en politisk modernisering och banade väg för det demokratiska genombrottet i början av 1900-talet. Industrianläggningarna, kommunikationssystemen, järnbruksarbetarna och folkrörelsen satte sin prägel på landskapet och bebyggelsen... Under 1900-talet hade Bergslagen en enastående utveckling och var fram till början av 1980-talet Sveriges starka industribälte, en av grunderna för välfärdsstaten. Sjuttioalets kriser och omvandlingar av den svenska stålindustrin slog hårdare i Bergslagsregionen än i andra landsändar. Hela samhällen råkade i kris och människors identitet sedan generationer ifrågasattes... Det som givit samhället trygghet i århundraden – malm i berget, timmer i skogarna och eld i masugnarna –var inte längre en självklarhet.”²³

Vidare att ”Det centrala var hyttan där järnet producerades. Skogen gav råvara till träkol, vattnet rev bälgarna i hyttan och jordbruket gav mat till ägarfamiljen, brukets arbetare med familjer och det stora antal hästar om behövdes för alla transporter. Bruken hade en patriarkal organisation med brukspatronen i spetsen, omgiven av sin familj, tjänstefolk och bruksarbetare.”²⁴

²⁰ Stockholm – Mälarenregionen, sid 23

²¹ Stockholm – Mälarenregionen, sid 18

²² Örebro län Ett län med många landskap, sid 21

²³ Stockholm – Mälarenregionen, sid 61-62

²⁴ Stockholm – Mälarenregionen, sid 66

Och att "Järnverken växte sig så stora att det bildades större samhällen och städer omkring dem. Fagersta, Karlskoga, Degerfors, Surahammar, Hallstahammar, Åkers Styckebruk och Oxelösund är exempel på orter som var helt beroende av verksamheten vid bruken. Det var här som det moderna Sverige växte fram genom de många folkrörelserna t ex arbetar-, fackförenings-, idrotts-, nykterhets- och frikyrkorörelsen."²⁵

Bilden som dominerar Örebroregionen är numer några decennier gammal, rentav ett halvt sekel. De som nu växer upp var inte ens barn då. Många bodde någon annanstans till alldeles nyligen. Bilden av det som en gång varit är både intressant och viktig men mycket har hänt sedan dess som också är värt att berätta om. Känner vi till mer om det som finns i vår omgivning, känner vi säkerligen större glädje och stolthet när vi berättar för andra om regionen.

Så, vad har nutiden att komma med? Som inte bleknar i jämförelse med historien? Sannolikt en hel del om vi väljer att rikta strålkastarna mot delarna av den mosaik som regionen utgör idag och bjuder in fler att berätta sin egen historia. Vad händer när även unga, kvinnor och inflyttade väljer vad de tycker är viktigt att berätta och tar/får ett större utrymme av den gemensamma bilden av Örebroregions historia?

Visst är det så, att allt ligger i betraktarens ögon. Vi kan t ex resa till olika delar av regionen och se helt skilda verkligheter på samma ort beroende på vad vi besöker och vem vi pratar med. Man kan till exempel åka till Hällefors och påminnas om tider som varit eller njuta av det som finns idag. Hällefors som ligger i norra delen av Örebro län, drabbades hårt av nedläggningarna på 1980-talet genom förlorade arbetstillfällen och utflyttning. Idag finns här bl a Måltidens Hus som nav i en kulinarisk del av regionen som ger eko ute i hela Europa.

²⁵ Stockholm – Mälarenregionen, sid 66

Till Hällefors

Var och en kan göra sina egna resor – i fantasin eller i verkligheten - till olika delar av regionen. Vilken bild har jag av platsen och människorna där? Vad berättar jag för andra som kanske kommer från andra platser i Sverige, Europa eller Världen? Följ med en dag till Hällefors och gör gärna sedan din egen resa till en plats i Örebroregionen:

Det är en typisk försommardag. Himlen är ganska blå, de vita molnen flyter omkring som stora tussar. Jag sitter i bilen, norr om Örebro. På vägen till Hällefors stannar jag till i Gyttorp för att köpa choklad och äpplen.

Det finns platser i Örebroregionen som känns som om de glömts bort, även om här finns fantastisk arkitektur och natur. Gyttorp är en sådan plats. Avståndet till det pittoreska Nora är inte långt, i alla fall inte i kilometer räknat. Men upplevelsen av att stanna till på torget i Gyttorp är en helt annan jämfört med att stanna till på torget i Nora.

Norr om Gyttorp ligger den här dagen vägen i stort sett tom. Jag passerar röda hus med vita knutar och sommarbetande boskap. Flaggorna vajar framför näsan vid Stadra sommarscen. Däremot kan man nästan missa Måltidens Hus i Grythyttan om man inte vet att man ska titta till höger när man passerar söderifrån. En turistbuss står parkerad utanför den magnifika byggnaden. Vilken tokbra idé att plocka hit Sveriges utställningspaviljong vid världsutställningen i Sevilla 1992! Hur mycket har det inte betytt för Grythyttan?

Naturen är vidunderlig i det böljande landskapet.

Så plötsligt, söder om Hällefors där vägen viker av mot Filipstad och Karlstad, är det en del trafik. Jag följer skyltarna och dirigeras till den norra ändan av det avlånga samhället som följer järnvägen innan centrumskylten pekar vänster. På torget hänger samma rader av kläder som på torgstånden i Örebro, Askersund och Karlskoga. Bommarna är nere så jag parkerar på den här sidan järnvägen. Det är aningen kallt i den svenska sommarvinden. I Centrumhuset mitt emot Kommunhuset finns apotek, systembolag, bokhandel och turistbyrå där Maria Dahlqvist arbetar. Vi ska träffas här om en halvtimme.

Bommarna är uppe igen. På andra sidan spåret ligger Minnenas Park mellan bostadshusen från 1950-talet. Genom mobilen får jag information om parken och statyerna. Går där och suger in atmosfär. På en bottenvåning har Hyresgästföreningen sina lokaler.

Jag hinner med en cappuccino på det relativt nyöppnade fiket med böcker på borden. Mitt emot, på andra sidan gatan, ligger pizzerian som säkert funnits där längre. Jag slår mig ned vid ett bord där en kvinna sitter och läser.

Maria undrar lite vad jag egentligen vill när jag kommer. Hon har trängt in en timme tillsammans med mig mellan sitt arbete i bokhandeln och det på turistbyrån. "Jag vill bara få ta del av dina tankar", säger jag och hon tittar aningen förundrat på mig. "OK, vi kan väl försöka", svarar hon och ler lite försiktigt. "Säg mig, vad är det ni marknadsför här? Vad är det du säljer på turistbyrån?" Maria lutar sig tillbaka och svarar sökande med ett ord i taget. "Lugn. Ro. Natur. Gott värdskap. Mat. Kultur. Och design. Jo, tysthet och stillhet också. Och olika typer av boende".

Jag tittar på henne med stora ögon. I resten av världen är det livslyx som hon just beskrivit.

Holländarna som har flyttat till Hällefors förstår detta. De sitter inte fast i den historiska sorgen över att gruvorna är nedlagda och järnhanteringens dagar passerade. Vi behöver andras ögon att spegla oss i. Få ny energi av.

Hällefors har flera identiteter. Kommunen tillhör landskapet Västmanland i Örebro län, nära gränsen till både Värmland och Dalarna, och tillhör det man kallar Bergslagen. Här finns bl a Formens Hus, Bystugan i Silvergruvan, Bokloppis i Södra Hyttan, Bredsjö Herrgårdar och gårdsbutik med ostcafé från mjölkfåren i Bredsjö, Finnstigen som är ett friluftsmuseum, Grythyttan Vin, Grytthytte Qvarn, Grytthyttans Gästgivaregård, Måltidens Hus, Krokbornsparken som är Sveriges äldsta folkpark, Loka Brunn Kur-och Konferenshotell, Murstensdalen, Silvergruvorna som var näst störst i Sverige efter Sala. Och Hällefors och Grytthyttans hembygdsgårdar så klart²⁶. Och så vidare. Det finns mer att upptäcka i Hällefors.

Det finns nästan 500 företag i Hällefors.²⁷

Vilken bild av regionen är det vi visar upp?

På hemsidan finns även dagsaktuell information! ”Nu blommar Guckuskon för fullt på Björskogsås! Passa på att se Sveriges finaste orkidé blomma i vacker miljö”.²⁸

Man kan som sagt göra egna resor till olika delar av länet. Först läsa om dem och sedan åka dit för att senare reflektera över om föreställningen som fanns i tanken stämmer överens med upplevelsen och den nytillskansade kunskapen . Hällefors ligger i den norra delen av länet. I söder ligger Askersund; en kommun med tankar om ett utvecklingscentrum och Kultur i skärgården. Där man arrangerar möten som

²⁶ www.hellefors.se/kommunen/turismen

²⁷ www.hellefors.se/kommunen/naringsliv/foretagsregister

²⁸ www.hellefors.se/kommunen/turismen 21 juni 2009

folk pratar om: Antikmarknad, Nationell hundutställning, Old car& bike meet, Chokladsalong och Trad jazz.

Där kommunen tar sitt värdskap på allvar oavsett vem som arrangerar och städar offentliga toaletter och ser till att det ser fräscht ut. Nästa år står även Stjärnholms slott i centrum; det ägdes av familjen Bernadotte en tid efter det att Karl XIV Johan valts till Sveriges och Norges kung.

Reflektion

Bilden av regionen bottnar i människors uppfattning om saker och ting. Den formar vår kollektiva historia. Genom åren har förtjänstfullt arbete utförts av många så att vi idag har tillgång till en regional historia, inte minst inom hembygdsföreningarna i länet. I samband med industrialismen på 1900-talet växte även folkrörelserna fram: ”Det var här som det moderna Sverige växte fram genom de många folkrörelserna t ex arbetar-, fackförenings-, idrotts-, nykterhets- och frikyrkorörelsen”.²⁹

Hembygdsföreningarna var patriarkala sammanslutningar, så även arbetar-, fackförenings-, idrotts-, nykterhets- och frikyrkorörelsen. Likaså bruken med patronen i spetsen, både jord- och skogsbruk är traditionellt patriarkala strukturer. Det vore intressant att se hur representationen ser ut idag och om och hur kvinnors medverkan påverkar hur man uppfattar saker och ting. Är det fortfarande männen,

²⁹ Stockholm – Mälardalenregionen, sid 66

och då framför allt medelålders eller äldre män med status, som dominerar vår kollektiva historia?

En fråga som hela tiden kommer upp när jag arbetar med den här förstudien är kyrkans och de religiösa samfundens roll när det gäller hur regionen uppfattas. "Kyrkan var länge bygdens centralpunkt och administrativa centrum, där socknens innevånare samlades".³⁰

Kristna samfund har alltid haft en stark ställning i Örebroregionen, kanske ännu starkare än i Småland. Broderskapsrörelsen t ex, Sveriges Kristna Socialdemokrater, bildades 1929 men den första klubben uppstod i Örebro 1924.

Örebroregionen är en mötesplats även för religiösa samfund. En av de kristna konferenserna i regionen äger rum i skrivandes stund (juni 2009). "Torpkonferensen är en årlig, allkristen konferens som äger rum i byn Torp cirka 15 kilometer väster om Kumla några mil utanför Örebro. Konferensen samlar upp emot 15 000 besökare varje år och riktar sig till alla åldrar. Arrangör är samfundet Evangeliska Frikyrkan³¹ ... Veckan är fylld av möten, gudstjänster och aktiviteter för barn, ungdomar och vuxna... I år arrangeras Torpkonferensen för 122: e gången".³²

Det finns en mängd olika samfund i Örebroregionen med olika inriktningar och uttryck. Vilken status har frikyrkan? Hur mycket påverkar de olika samfunden människorna som bor här? Hur skiljer sig frikyrkorna från varandra när det gäller uppfattning om saker och ting? Och hur påverkar det den kollektiva bilden av

³⁰ Brukat och byggt i Örebro län, sid 243

³¹ Evangeliska Frikyrkan är en församlings- och missionsrörelse. Örebro missionsskola som firade 100-års jubileum 2008 tillhör Evangeliska Frikyrkan.

³² www.torpkonferensen.nu

regionen? Berättelsen om frikyrkan är inte heller skriven. Inte heller berättelsen om nyare religionssamfunds inflytande i Örebroregionen.

En doktorand i historia vid Örebro universitet planerar att skriva en avhandling med rubriken "Frikyrkan och omvärlden".

Kommunikation

Utvecklingen i dagens kommunikationssamhälle går fort. Det var inte särskilt länge sedan vi inte ens använde faxar, än mindre datorer som då var stora som skåp och stod i luftkonditionerade rum. Sekretariatet för framtidsstudier på Statsrådsberedningen arrangerade ett symposium 1973 om "Människan i framtidens kommunikationssamhälle".

Idag kan man kommunicera med hela världen genom några enkla fingertryck med dator i ena handen. Än så länge har de flesta kvar fasta telefoner, men mobiler vinner mark. Ett alternativ till telefon är även t ex Skype på nätet. Nyheter sprids via Facebook och Twitter. Man "googlar" för att hitta bakgrundsinformation om än det ena, än det andra.

Mötesplatser finns även på nätet. Man kan skriva till varandra i realtid, personer kan t ex medverka med både röst och bild i direktsänd TV var de än befinner sig i stort sett hela världen. Dessutom kostar inte det särskilt mycket längre, om något alls.

Allsköns möten sker på nätet. Först var det de unga som hittade sin egen värld här. 2004 var Lunarstorm "Sveriges i särklass mest trafikerade Internetplats och en självklar del i ungdomars sociala nätverk och vardag".³³

Vi köper och säljer via nätet. Hittar vänner och blivande partners. Kommuniserar med andra om företeelser som kanske inte får så stort utrymme någon annanstans. Föreläsningar och konferenser äger rum på nätet. Nätet är helt enkelt en av dagens mötesplatser. Dessutom har vi med oss nätet när vi är på andra mötesplatser.

I en kommentar skriver Madeleine Caesar, fd vd på KK-stiftelsen: "När vi talar om kunskapssamhälle och kunskapsekonomi spelar kunskap minst lika stor roll som kapital, arbetskraft och råvaror... Avgörande blir då ledarskapet och förmågan att skapa gemensamma plattformar för samverkan hos olika aktörer; högskola, forskningsinstitut, näringsliv och offentlig sektor. Det krävs nytänkande kring samarbetsformer mellan akademi, samhälle och näringsliv".³⁴ (KK- stiftelsen stöder projekt inom IT, forskning vid mindre och medelstora högskolor och kunskapsutbyte mellan den akademiska världen och näringslivet).

Nordicom vid Göteborgs universitet studerar varje år medieanvändning i Sverige. Utvecklingen är tydlig; nätet spelar en allt större roll. "Informationen flödar allt friare, allt mer utan bindning till tid och rum. Vi ser hur ett interaktivt och mobilt kommunikationssamhälle tar allt större plats vid sidan av de traditionella massmedierna. Passiva mediekonsumenter blir aktiva nätproducenter. Den ökade tillgången till bredband har förstärkt och påskyndat denna utveckling. Hur nya medievanor växer fram bland framför allt de unga, 15–24-åringarna, har vi kunnat se i senare års Mediebarometermätningar, men nu ser vi hur dessa flyttar upp i åldrarna. Idag kanske 24–44-åringarna är den mest intressanta gruppen att

³³ www.uppsalanytt.se

³⁴ www.kks.se/templates

studera”.³⁵ Vidare att ” när det gäller Internetanvändningen i hemmet är skillnaderna påfallande mellan låg- och högutbildade. Knappt 30 procent av de lågutbildade använder nätet hemma en genomsnittlig dag medan motsvarande siffra för högutbildade är mer än dubbelt så stor, 64 procent”.

Idag finns ingen samlad information om Örebroregionen på nätet.
Det finns ingen uppdaterad bok om Örebroregionen heller.

Här finns massor att göra för att ge en dynamisk, uppdaterad bild av Örebroregionen!

Nya samarbetsformer för uppdaterad berättelse om Örebroregionen

Örebroregionen behöver synas för att utvecklas. Örebroregionen behöver ta in och sprida kunskap. Och fortsätta stimulera traditionen med att skapa mötesplatser där människor finns.

Mötesplatsen kräver att man tar sitt värdskap på allvar och för att kunna göra det behövs kunskap. Om var och en har en större kunskap om regionen av idag, får vi fler ambassadörer för den.

³⁵ www.nordicom.gu.se

Tjänar inte alla på en uppdaterad bild av Örebroregionen? Rapporter från NUTEK de senaste åren visar klart och tydligt att turismen bli en allt viktigare näringsgren, att den utländska turismen till Sverige växer mer än till något annat land i Europa³⁶. Och att den trenden håller i sig. Olika uppsatser visar även detta, och att turister söker kombinationen natur/kultur.³⁷

Örebroregionen ligger bra till. Tillgängligt. Med mötesplatser. Och natur och kultur överallt.

Vi behöver samarbeta om att ta fram en uppdaterad berättelse om Örebroregionen. ”Det krävs nytänkande kring samarbetsformer mellan akademi, samhälle och näringsliv”, som Madeleine Caesar, fd VD för KK-stiftelsen, uttryckte det. I de första kontakterna jag har tagit med representanter för akademi, samhälle och näringsliv, möter jag bara positiv nyfikenhet och lust att gemensamt arbeta kring en uppdaterad berättelse om regionen.

Samarbete är svårt men nödvändigt. Olika kulturer och intressen krockar. Men det är i mötet som saker och ting händer.

Vi behöver öka den kollektiva kunskapen om regionen på de villkor som gäller idag för kommunikation. Vi har inte en uppdaterad berättelse om regionen; det kanske till och med är så att många inte känner igen sig i den aktuella bilden som dominerar.

Bilden av regionen ligger idag till stor del på de olika turistbyråerna, eller destinationerna, att presentera för dagens besökare. Det varierar mellan kommunerna var ansvaret ligger och det är inte alltid självklart att kultur samarbetar

³⁶www.fm.nutek.se/forlaget/pdf/info_005-2008.pdf

³⁷www.uppsatser.se/uppsats/3307b4819b och www.uppsatser.se/uppsats/27dcee187a

med näringslivsrepresentanten inom kommunen. En viss samordning av det regionala turismarbetet i regionen skedde förr via Örebro läns landsting. Under början av 2000-talet var tiden mogen för att arbeta vidare med de fyra destinationer som skapats.

- * Bergslagen med Nora, Hällefors, Ljusnarberg och Lindsberg
- * Karlskoga - Degerfors
- * Tiveden Norra Vättern med Askersund - Laxå
- * Örebro med Kumla, Lekeberg och Hallsberg

Ansvar för samordning för den internationella marknadsföringen samt utveckling av turism i ett bredd perspektiv lades på Regionförbundet när det bildades. Idag finns ingen samordning av turism i regionen på den nationella nivån; man når inte ut i Sverige tillsammans. Respektive destination ansvarar för sitt eget marknadsföringsarbete.

Destinationerna tar varje år fram en broschyr som kommunerna kompletterar med en besöksguide och karta. Man marknadsför till stor del säkra, traditionella naturbilder av regionen som Bergslagen, Tiveden och Vättern. Information finns även på nätet men den varierar mycket. Några kommuner har direktlänk till turistinformation, andra kommuner har inte en direktlänk utan man möts först av kommunala angelägenheter som va-taxor innan man klickar sig vidare till information för besökare. Viss information finns på engelska.

Man bör helst veta var man ska i Örebroregionen för att leta fram information.

Det finns en hel del matnyttig information på Länsstyrelsens hemsida också om länet, vilket jag tvivlar på är allmänt känt.

Diskussioner förs om eventuella sammanslagningar av regioner runtom i landet. Vad händer då med Örebroregionen? Är det någon idé att inleda ett arbete med att uppdatera bilden av Örebroregionen om regionen ändå ska slås ihop med en annan region? Örebro län ingår i Mälardalen, här finns Mälardalsrådet som är "en storregional mötesplats för kommuner och landsting i fem län som ingår i ett stort nätverk med näringsliv och högre utbildning".³⁸ Mälardalsrådet skriver i en vacker atlas över regionen de tog fram 2008 att "Stockholm-Mälardalenregionen är en region i vardande, som inte skapas av riksdag och regering. Län, landsting och kommuner har själva börjat samarbeta för att lyhört ta vara på medborgarnas och näringslivets konkreta och vardagliga regionbyggande över administrativa gränser. Därmed kan den nya regionen få en större legitimitet än annars. Samtidigt tar processen en längre tid."³⁹

Oavsett vilken större region Örebro län eventuellt kommer att tillhöra, bör arbetet med en uppdaterad berättelse om Örebroregionen inledas så snart som möjligt. Det finns alldeles för mycket i regionen att erbjuda för att låta bli! Även en större region kan ha nytta av det.

Det finns en stark tillhörighet i Örebroregionen, kanske till min förvåning, från norr till söder, från väster till öster. Visst, identiteten ligger även i landskap och andra begrepp men den praktiska vardagen kretsar mycket kring Örebro som nav. Är Marieberg förresten länets mest besökta plats? Akademi, samhälle och näringsliv kan alla ha nytta av en uppdaterat berättelse om Örebroregionen. Dessutom är det viktigt att synas på flera spelplatser idag och förutom på svenska även på engelska.

Vi behöver samarbeta i arbetet med att uppdatera bilden av Örebroregionen och då vara generösa av att se nytta av varandra. Örebroregionen är som sagt en mosaik,

³⁸ Stockholm – Mälardalenregionen, sid 6

en mosaik byggd av alla olika delar som finns här och skulle man ta bort en endaste liten del, skulle hela mosaiken påverkas. Styrkan ligger i olikheterna.

Det kanske inte gör så mycket i dagens kommunikationssamhälle att man inte hittar Örebro län på kartan, men man måste hitta regionen på nätet! Vi når inte barn och ungdomar annars, de som skapar de nya mentala bilderna.

Förslag

Örebroregionen har en lång historia som mötesplats. Men regionen finns inte tillräckligt synlig och dynamisk på den mötesplatsen fler och fler möts på idag; webben.

Idag behöver man vara aktiv på flera platser samtidigt och visa upp sig i olika sammanhang. Berätta att man finns. Skapa en dialog. Bygga nätverk. Det gäller Örebroregionen också.

Arbetsgrupp

Bilda inledningsvis en arbetsgrupp med representanter från samhälle, närings- och kulturliv och universitetet som gemensamt arbetar fram en uppdaterad berättelse om Örebroregionen. Självfallet behöver man tänka på sammansättningen av gruppen så att den bygger på just den mosaik som finns representerad i regionen. Berättelsen resulterar i en plattform på webben och en bok. Fokus måste ligga på användarna,

läsarna. Plattformen på webben och boken måste finnas på både svenska och engelska; Örebroregionen finns i hjärtat av en lokal-global värld.

Plattform på webben

Allt fler söker information via webben. Här gäller det att vara tillgänglig! Det är ett svårt och komplicerat arbete att bygga en plattform på webben om regionen men en nödvändig tillgång. Förutom den arbetsgrupp som gemensamt arbetat fram en uppdaterad bild av Örebro regionen, gäller det att skapa en sammansatt grupp som arbetar med plattformen på webben. Man måste kombinera olika behov som finns bland både avsändare och mottagare, utnyttja den teknik som är tillgänglig när det gäller att inte enbart bygga en egen isolerad plattform utan ett nätverk som flera kan ha användning och nytta av.

På Örebroregionens plattform på webben kan man presentera Örebroregionen utifrån ett Då- Nu- och Framtidsperspektiv. Publiken är både stor och krävande. Samtidigt som man kan hitta Örebroregionens historia i dåtid på webben, måste man hålla i minnet att information också är färskvara. Här måste någonting hända hela tiden, så att man har lust att gå in och kolla titt som tätt utan egentlig anledning.

Konsten är att hitta balansen för en regional plattform på webben i samarbete med olika regionala aktörer

plus länka till de olika kommunerna och turistdestinationerna som också uppmuntras till att uppdatera berättelsen/bilden

plus skapa chatrum för allmänheten att ge sin bild av regionen (ja, behov av att sortera). Ett chatrum kan också användas för interaktiv kommunikation vid särskilda tillfällen.

plus eventuellt skapa länk till senaste nytt som föreningar och intresseorganisationer kan informera om (reklam & propaganda?). Den här vägen kan man få veta saker som kanske verkar udda men som engagerar väldigt många människor.

Örebroregionens plattform på webben är en levande mötesplats som hela tiden kräver underhållning av person(er) som kan identifiera information, kommunicera med de olika aktörerna som lägger ut information och samtidigt ha användaren i fokus. Här krävs kunskap och erfarenhet inte enbart utifrån den praktiska kompetensen som handlar om hur man kan lägga ut saker på nätet, utan erfarenhet av hur användarna utnyttjar det.

Bok

Det är lika bra att erkänna; jag älskar vackra böcker. Örebroregionen har en tradition av värdskap vid möten av olika karaktär som marknader, konferenser, konserter, mässor etc. Det har och kommer alltid att vara en genomfartsplats. Människor som bor här och de som stannar till får upplevelser med sig i livsbagaget. Man vill dela med sig, berätta och visa vad man har varit med om för andra. En bok kan vara den källan, den gåvan man tar med till andra. En gemensam berättelse som vi delar med stolthet. Det finns en hel del böcker med inriktning på dåtid om olika platser och sammanhang, men ingen uppdaterad berättelse om hela regionen. Gullers Förlag gav 1994 ut *Nyansriket: ett Sverige i miniatyr*, en bok med Jan-Peter Lahalls bilder och text av Clas Thor. ”Efter att ha rest och fotograferat i hela Sverige tycker jag att Örebro län är något av ett Sverige i miniatyr; det är ett verkligt nyansrike”, skriver Lahall i omslaget. Boken kom till med stöd av Länskraft/Länsstyrelsen och Örebro läns landsting. *Nyansriket: ett Sverige i miniatyr* finns även på engelska; *Sweden in miniature*. En annan helt förtjusande bok är *Lilla Njutboken Örebro* som gavs ut

2006. "Syftet med boken är att lyfta fram platser med Örebro med omnejd värda att besöka", står det i förordet. Det är fyra unga kvinnor, Ariam Berhane, Elin Hedén, Natalie Sternoff och Stina Hedlund som står bakom boken och Nya Intryck, ett skolföretag inom Ung Företagsamhet.

Olika berättelser

Arkivcentrum har en lång erfarenhet av att fånga berättelser. Det vore spännande att se var de landar om de skapar ett brett projekt med syfte att spegla bilden idag i Örebroregionen. Vi måste höra andra röster än de som traditionellt dominerar det kollektiva berättandet. En plats, som en restaurant, vinner ofta på en variation av gäster så nyanlända känner igen sig och inte känner sig uteslutna. Visst är det så med Örebroregionen också. Vi måste ta tillvara mångfalden, se mosaiken!

Vi har historiskt samlat saker för att visa vilka vi är. Idag kan vi besöka bl a museer och hembygdsgårdar för att titta på sakerna. Hur gestaltar vi då att vi lever i ett kommunikationssamhälle? Grannar som bor i samma trappuppgång eller längs samma gata kommunicerar till vardags ganska olika. Visst är det så att vi formas av tankar och idéer som vi utväxlar med varandra? I dagens lokal/globala värld möts tankar snabbare än någonsin förut. För att bättre förstå hur vi kommunicerar med varandra idag, tror jag att många behöver se det framför sig. Man kan t ex sätta strålkastare på fyra personer som bor grannar och har helt olika kommunikationsvanor hemifrån. En kanske pratar i fast telefon och ingenting annat, en annan har skaffat mobil och skickar sms också, en tredje har fast telefon, mobil, dator och bredband och inte bara sms:ar utan bloggar och twittar också och umgås med vänner och bekanta via Facebook etc, en fjärde har inte längre fast telefon utan kommunicerar helt via datorn, inklusive telefon via Skype t ex. En granne kanske

ringer bekanta i Örebro och Kumla, en annan Kirkuk och London, en arbetar hemifrån och gör affärer med Indien och Japan medan grannen tar bussen till jobbet. Hur vi kommunicerar till vardags är också en av grunderna till hur vi ser vår omvärld. Här finns också en mångfald att skildra.

Länsmuseet planerar utställningar i samband med Örebro 2010. Eftersom bilden av regionen bottnar i människors uppfattning om saker och ting, vore det intressant att följa hur den bilden har förändrats sedan Bernadotte utsågs till tronföljare i Örebro för 200 år sedan.

EU-projekt

Det är i andras ögon man speglar sig. Regionen behöver hjälp utifrån att se sig själv. Man blir hemmablind och behöver hjälp att komma upp i den mentala helikoptern för att få en större bild och då upptäcka saker man inte själv ser att uppskatta. Problemet för Örebroregionen är inte bara att regionen är okänd utomlands, det är Sverige som begrepp också. Hur gör man då? Vi måste ha ett utbyte med omvärlden och även om möten till stor del sker via telefon och nätet, är det mötet människor emellan som gör mest avtryck. Världsekonomin är på bottenivå, skriver OECD i en rapport den 24 juni 2009, men försiktigt på väg att vända. Vi måste hjälpas åt på alla sätt att synas och märkas! Det måste finnas platser runtom i Europa som känner likadant. Hur ska vi hjälpas åt? Genom att spegla oss i varandra. En ort är kanske Florens i Italien, även det en stad med väckelse och krämare i historiebagen. Vi behöver spegla oss i varandra för att upptäcka samhällsnyttan vi inte ser och använder idag. Detta torde vara ett typiskt EU-projekt.

Media medverkar

Vid en första kontakt med Ulf Johansson på Nerikes Allehanda ställde han sig nyfiket positiv till ett uppdaterat berättelseprojekt i regionen. Regionförbundet behöver förankra processen och engagera många människor. Ett sätt kan i framtiden vara via den egna plattformen på webben när den blivit så intressant att människor faktiskt börjat använda den. Då, och nu, är tidningen viktig, både för att skapa intresse och även väcka debatt.

Sveriges Radio Örebro är också gärna med. De är nyfikna på fortsättningen och tycker, liksom Ulf Johansson, att berättarprojektet är intressant. Jag pratade idéer med Eva Hallgren, tf programchef. Radion kan t ex vara bra på att engagera en bred publik, samla in berättelser, både i muntlig och skriftlig form, som man sedan kan använda vidare även på andra platser som t ex bibliotek.

Övrigt

Pengar. Goda idéer faller ofta på bristen på pengar. Dessutom har kommunerna en riktigt svår sits som det är idag. Hittills har liknande projekt finansierats av medel från Tillväxtverket, Länsstyrelsen i Örebro, Örebro Läns Landsting, Handelskammaren Mälardalen, KK-stiftelsen, NUTEK och EU:s strukturfonder som Europeiska regionala utvecklingsfonden.

Projektet kan utvecklas och genomföras i samarbete med olika samhällsaktörer som t ex Örebro universitet, Nerikes Allehanda, Sveriges Radio Örebro, näringslivet i regionen, Läns museet, Arkivcentrum och biblioteken.

Denna idéskiss är ett diskussionsunderlag som förhoppningsvis engagerar många att vara med och uppdatera bilden av den plats där vi bor och lever; Örebroregionen!